

Så främjar vi språkutvecklingen hos barn med svenska som andraspråk på Åland.

Rapport från nätverks- och inspirationsträffar 9 & 16 november 2016.

I november 2016 arrangerade landskapsregeringen två nätverks- och inspirationsträffar på temat flerspråkiga barn inom barnomsorg och grundskola på Åland. Syftet med träffarna var att skapa ett forum för utbyte av tankar, erfarenhet och konkreta tips; bidra till ökad kunskap om barns språkutveckling och flerspråkighet; stärka nätverket mellan berörda yrkesutövare; samt att ge en möjlighet att ge medskick till landskapsregeringen för fortsatt utvecklingsarbete inom området.

Träffarna som ordnades på Lemböte lägergård samlade totalt 93 deltagare. Bland deltagarna fanns barnträdgårdslärare, specialbarnträdgårdslärare och övrig barnomsorgspersonal från elva kommuner samt Rädda Barnens öppna förskola; pedagoger, speciallärare och skolkuratorer i grundskolan årskurs 1-2 från tolv kommuner samt personal från barnrådgivningarna i Jomala och Godby och skolhälsovården.

Den här rapporten innehåller samlade tankar, tips och reflektioner från båda tillfällena. De presentationer som gavs på träffarna fås i separata pdf-filer från landskapsregeringen (se kontaktlistan i sidfoten).

Innehåll

1. Sätt som funkar bra hos oss	2
1.2 Barnomsorgen	2
1.2 Grundskolan	3
2. Utmaningar och tankar hur vi kan bemöta dem	5
2.1 Barnomsorg	5
2.2 Grundskolan	8
Reflektioner i storgrupp/plenum	11
3. Måste man kunna svenska för att få börja skolan?	11
4. Hur upptäcker vi språkstörningar hos flerspråkiga barn?	12
5. Dialog med landskapsregeringen	13
5.1 Språkstöd till barnomsorg	13
5.2 Läroplan svenska som andraspråk	13
6. Deltagare	14
6.1 9 november 2016	14
6.2 16 november 2016	15
7. Tips på webbföreläsningar	17

1. Sätt som funkar bra hos oss

1.2 Barnomsorgen

- Prata, prata, prata
- Språktränare/ språkassistent/ språkstödjare (timanställd och heltid)
 - o Utnyttja språkstödet från landskapet mer
 - o Enskild/utomstående språktränare att föredra
 - o Anställ språktränare
- Samarbete med specialbarntädgårdslärare, lekoteket
- Fråga bibliotekarien om material/böcker...
- Handledning i praktiken
- Språkgroddar
- Enskilt/ små grupper
 - o Individuellt i grupp
 - o Tema efter barnens intresse
- Ta stöd i styrdokumenterna som finns (t.ex. barnomsorgslagen)
- Det finns tolkservice/ telefontolk
- Dokumentera
- Bilder/bildstöd/ visuellt material/tecken/ mimik/ gester/ kroppsspråk
 - o *Boardmaker* – dagschema för varje barn (språk). www.bildstod.se
 - o Tecken – veckans tecken, tecken som stöd
 - o Schema med bilder (veckoschema)
 - o Kommunikationskarta med bilder
 - o Färgläggningsbilder med tema
 - o Bildsagor, bilderböcker (kategorisera), läs mycket
 - o Papper och penna (sociala berättelser)
 - o LENE-metoden (motoriska förståelseövningar)
- Konkret material (spel/ böcker/ bilder)
 - o Babblarna – "Marias lekrum" blogg + Facebook (FB)
 - o FB - "tips och idéer med Babblarna, www.babblarna.se
 - o Bornholm – "nya" utgåvan
 - o Språklust 1&2 + sagor
 - o Språklust genom sagor,
 - o Språkpåsar, sagopåsar, flano
 - o *Jeu de langage 2*
 - o Spökungarna
 - o Fånga ballongerna
 - o Memory
 - o Animals party
 - o *Ohren ziehen*
 - o Läs böcker (modersmål och svenska)
 - o Nyckelring/jojo med bilder
 - o Spel/pussel
 - o Tillgång till material (litteratur/nätet), lekoteket i stan
- Öva ordförråd
 - o Sagor och sånger med rörelser och konkret material
 - o Rim och ramsor
 - o Repetition, upprepa. Upprepa namn på allt, på vardagliga
 - o Prata tydligt, långsamt
 - o Öva prepositioner
 - o Språklig medvetenhet
 - o Stavelseklapp
 - o Lyssna efter ljud – finns "s" i

situationer.

början, mitten eller i slutet?

- Benämna och bekräfta (t.ex. mat, påklädning)
- Känslor, sociala berättelser
- Delta i verksamheter så som Rädda Barnens öppna förskolor och församlingarnas Klapp och Klang.
- Uppmuntra egna modersmålet (sång, saga). Tillåt barnen att leka/prata sitt modersmål på dagis.
- I kontakt med hemmet/föräldrar/vårdnadshavare:
 - Uppmuntra föräldrar att prata det egna språket med barnen.
 - Erbjud/tipsa föräldrar om att det finns svenska kurser att gå.
 - Informera [vårdnadshavare] om bibliotek
 - kontaktbok
- Appar (läsplattor, Ipad...):
 - Bornholm, Jaramba, Isequences, Praxis, blow a balloon, Fonemo, Språka mera, Sound touch, pappas appar, toddler games – toys, Mamma Mu (memory + berättande), sort it out (kategorisering), ritprata
 - "50 appar" för svenskaundervisning för yngre och äldre nyanlända barn och ungdomar. <http://iktsidan.com/2015/12/03/50-appar-for-svasfi-undervisning-av-nyanlanda/>
- Titta på barnprogram
- Mycket kunskap (uppmuntra kompetensutveckling/fortbildning hos personalen)
- Önskvärt med samarbete/ kommunikation mellan dagis, hälsovård och övriga instanser

1.2 Grundskolan

- Bra skolstart på eget modersmål -> lättare att ta till sig svenska
- Att få föräldrarna med sig.
- Betona vikten av att behålla modersmålet.
- Använd skönlitteratur, både yngre och äldre barn
- Viktigt med andraspråksläromedel och material
- Samtal om vardagen, aktuella saker. Kommunicera på svenska
- Jobba tematiskt (finns på Lexin).
- Nätbaserat lexin.nada.kth.se (gratis) bilder och filmer
- Kombinera rörelse och ord. Ex säg "hoppa" medan man hoppar...
- Använda alla sinnen.
- Se eleverna i gruppen/klassen som en resurs. Låt dem "ta hand om" de nyanlända i klass, rast, vid maten... Påminn eleverna om detta.
- Förståelse för att orken kan tryta när man ska följa med på ett andra språk
- Skapa uppgifter i klassrummet som är språkutvecklande
- Viktigt att ge barnen strategier
- Möjlighet att jobba enskilt, korta dialoger
- Förberedelseklass på stora skolor
- Flexibilitet
 - Placera eleven i rätt nivå, inte enbart se till kronologisk ålder

- Flexibilitet möjliggörs lättare på en liten skola?
- Ta vara på t.ex. engelska appar och andra digitala hjälpmedel
- Kollegialt stöd:
 - Ge tips åt varandra!
 - Besök varandra!
- Matematik: ringa in ord i textuppgifter, t.ex. "tillsammans", "skillnad" ...
 - Mattegruvan (Gleerups), koppargruvan (åk 1), silvergruvan (åk 2), guldgruvan (åk 3), Kopparspiran (åk 4), Silverspiran (åk 5), Guldspiran (åk 6)
 - Webbmatte.se, åk 5-> olika språk, filmsnuttar
- Använd svenska språket i tal och skrift.
- Svenska:

<ul style="list-style-type: none"> ○ Språkis (Liber) ○ Upptäck orden (Sanoma), (för äldre barn, högstadiet) ○ Stava rätt – stava lätt (Sanoma) ○ Brilljant svenska (Gleerups) ○ Läsförståelse (start grön, blå..., Studentlitteratur, Adastra) ○ Ett skepp kommer lastat. (kopplat till Lexin) ladda ner via Liber, gratis! ○ Jollen ○ Mina ord 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Den röda cykeln 1-6 ○ Ordvalen ○ Gnugga ○ Läståget ○ Lilla Språkmästaren, Språkmästaren a+b ○ Klara, färdiga läs ○ Språkbiten/ Svenskbiten ○ Nudlar och pannkaka ○ (upptäck orden) ○ (Mål 1)
---	---
- Skolplus (webb) Svenska + Matte
- Praktiska tips:

<ul style="list-style-type: none"> ○ Bingo, bildbingo, ordbingo ○ Aktivitetskort ○ Bildsekvenser ○ Digitala övningar ○ Språkappar <ul style="list-style-type: none"> ○ <u>Digitalasparet.se</u> ○ <u>Pappasappar.se</u> ○ <u>Speak & translate</u> ○ <u>SayHi</u> ○ Rörelsesånger ○ Bitsbord ○ Lexia ○ Finns i sjön ○ Mattegruvan ○ Lexin 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Bildkort ○ Gröna kort 1-4 (åk 1-3). Kort med ord/uttryck som ska förklaras ○ Palin ○ Spel-Ett ○ Liber Espresso ○ Vem där? ○ Kuber (bildtärningar, kan få fraser, berättelser) ○ Bildstöd ○ Ordbilder i klassen. Ex klocka, bok... ○ "Entré" ○ "PULS" (www.nok.se)
---	---

2. Utmaningar och tankar hur vi kan bemöta dem

2.1 Barnomsorg

Resurser

Personal – kontinuitet, personalbrist, anställningstrygghet

- *anställningstrygghet, garanterad lön, rätt till semester*
- *Tydlig arbetsbeskrivning*
- *anställa utifrån*

Hitta en språkresurs

- *samarbete i mindre kommuner, ta folk utifrån, skapa skräddarsydda tjänster.*

kompetens få hela teamet med/att hela personalgruppen arbetar åt samma håll, fortbildning för hela personalgruppen,

- *Personalmöten, tid att diskutera*
- *Sätt upp gemensamt mål för hela personalen vad gäller språkstöd, gör material och kunskap tillgängligt (för personalen)*
- *Utbildning, fortbildning, information och kommunikation*
- *uppföljning*

Tid/tidsbrist, få till ett fungerande schema, planerings- och reflektionstid för den som utför arbetet

- *Schemalagd*
- *Mer personal, större grundbemanning – påverka politiker!!*
- *Gemensam planering, prioritera, samarbete och ledarroll.*
- *Samarbete mellan avdelningar.*
- *Omstrukturering av verksamheten*
- *Prioritera, schemalägg, ingå i grundverksamheten*
- *Prioritera utifrån det individuella behovet*
- *Diskutera med politiker och prioritera.*
- *En ekonomisk fråga*

Lekotek/ha **material** samlat – hitta ändamålsenligt material

- *En ansvarig person för alla, få tid att samla material*
- *Tillgängligt material samlas på en dropbox eller annan lättillgänglig plattform/nätverk. Viktigt. Fundera på vem koordinerar? Spec. btgl?*
- *Schemalagd*

Ekonomiska resurser

- *LR ska ta sitt ansvar – budget. (kommunens skyldighet?)*
- *Svårt att förutse behov, flexibel anhållan om stöd*

Resursproblem

- *Bearbeta kommunerna*
- *Omstrukturering, uppfinningsrikedom*

- *Hör med pensionärer*

Växande gruppstorlekar – utrymme sett till antal barn – tillgodose varje barns behov

- *alla mår bättre i mindre grupper*
- *smågruppsmetodik – personaltäthet*
- *utrymme för stödaktivitet*
- *resurser måste finnas för lagstadgad verksamhet (fysiskt utrymme, arbetsredskap såsom Ipad)*
- *se inte bara till antalet barn, utan behovet i gruppen (tex utåtagerande går före språkträning)*
- *lagstadgad rätt*
- *assistent*

När ska man ta kostnaden (samhällsekonomiskt)?

- *Tidigt stöd*
- *Politikers ansvar*

Prioritera språkstöd, så att alla (även politiker) förstår vikten av det, engagemang.

- *Inför läroplan?*

Språkscreening försvåras pga. främmande språk (i nuläget utformade för det svenska språket)

- *Eventuell förbättring om språkscreening görs ett år senare. Barnet hinner mogna.*
- *Mer kunskap och utbildning.*

Skillnader mellan kommunerna

Samarbeten

- *Små kommuner bör samarbeta*

Vems ansvar?

- *Fullmäktige/barnomsorgschef/socialchef/LR*

Utmaning i de mindre kommunerna

- *Barnens rätt att få stöd!*

Språkliga brister i samtal/kommunikation med föräldrar/vårdnadshavare: vardagskommunikation, kulturskillnader.

- *Tolk, appar, bildstöd, tecken*
- *Erbjuda föräldrar att vara med på inskolning, öppet hus och daglig verksamhet, utvecklingsamtal oftare.*
- *Samarbeta med Medis, Rädda Barnen och Röda Korset.*
- *Information på hemspråk med initiativ från landskapsregeringen, kan LR låta översätta olika dokumentation från barnrådgivning?*
- *Tolktjänst via telefon/Ipad*

Upplevt ointresse [hos föräldern] av barnets dag/utveckling. Vi uppfattas som auktoritär[er].

Ointresse hos föräldrar att lära sig det nya språket.

- *Vi får göra det bästa av situationen, ta hjälp av stödbilder. Visa oss positiva till att kommunicera dagligen.*
- *Hitta en "morot" för att lära sig*
- *Mötas, visa intresse för deras hemland etc.*

Kommunikation med föräldrar/vårdnadshavare

Säkerställa att vårdnadshavarna tillgodogör sig informationen som de får och förstår konsekvenserna (angående socialstöd och annat). Utmaning att säkerställa att föräldrar/vårdnadshavare tillgodogör sig information

- *Bilder, översättningsapp... kolla upp att man förstått*
- *Samordnare som kan informera vårdnadshavare*
- *Tolk*
- *Samarbete med Medis, "Svenska för invandrare"*
- *Kroppsspråk, bildstöd, tolk, språkapp*
- *Få föräldrarna att ta sig tid för en dialog*

Kommunikation vid incidenter (förstå – tolka). Barn och föräldrar.

- *Bilder, kroppsspråk*
- *Sociala berättelser*
- *Översättningsapp*

Kulturkrockar. Ta seden dit du kommer. (passa tider, man får vara ledig, livsåskådning, klädval)

- *Respektera andras seder, men viktigt att vi håller på våra seder.*
- *Tydligare information.*
- *Information om "våra" traditioner/ "era" traditioner. Bjud in andra kulturer*
- *T.ex. en temakväll med matkultur, etc*
- *Rättigheter/skyldigheter, ex hemma med sjukt barn. En bokad tid är en bokad tid.*

Mångspråkiga barn/outvecklat modersmål. Vad har man rätt till för resurser/stöd för hemspråk

- *Samarbete med specialbarntädgårdslärare, talterapi*
- *Språkstöd (Landskapsregeringen), ansöks varje termin*
- *Kommunalt stöd*
- *Tolk*
- *Tal-, ergo- fysioterapier*
- *bibliotek*

Blanketter och information oftast endast på svenska (på Åland)

- *samordnare*
- *bättre samarbete mellan olika instanser (från landskapet att alla instanser får samma information)*

Samhället förutsätter att alla har tillgång till internet

- *håll kvar papper och penna*

Samarbete med skolan

2.2 Grundskolan

Resurser (ekonomiskt/pengar, personal, material, tid)

- *Omarbeta befintligt ersättningssystem på landskapsnivå, ska inte bero på kvotflykting/arbetsinvandring etc*
- *Höj skatten! prioritera*

Avsaknad av personer (pedagoger, elever, assistenter), avsaknad av kontinuitet i anställningar, båda könen (ej) representerade i omsorg, vård och skola

- *Höj statusen – högre lön*

Olika status på Svenska 2 lärare

Stöd för elever som är födda här. Elever med annat modersmål som ej har rätt till svenska 2 borde få hjälp/extrastöd.

- *Viktig aspekt som bör/ska finnas i nya läroplanen*

Ämnet finns inte i läroplanen. Bedömning

- *På gång – påtryckning – genomförs*
- *Omdömen skriftliga – läroplan!*

Tillgång till handledning

- *Begär handledning*
- *samarbete mellan skolor*
- *handledning på plats av personal (utifrån egna behov)*

Fortbildning – nätverk

- *Begär samarbete med t.ex Folkhälsan, Medis, Röda korset*
- *Mer kontakter mellan skolorna! (nätverksmöte, sociala medier – grupp, fronter rum)*
- *Kontaktnät mellan pedagoger*
- *Besök varandra!*
- *Organiserat samarbete, nätverk från ledningen*

Tillgång till tolkar

- *utbilda tolkar*

I små skolor är det svårt att få ihop det praktiska, i stora grupper är utmaningen att hinna hjälpa alla individer.

- *Bra fortbildning – inrätta LMC [läromedelscentralen] igen!*

Få ihop grupper – schema, antal elever, osv.

- *Uppsamlingsklass på Norra Åland!*

Gruppkonstellationer, olika ämnen och åldrar på samma lektion

Få en fungerande grupp, Socialt: få in eleven i gemenskapen på raster osv.

- *Vuxenstöd*
- *Elever som mentorer*
- *Involvera personal*
- *Lek, utflykter*

Fritidsaktiviteter borde vara obligatoriska. (ekonomiskt stöd?)

Ändamålsenliga utrymmen. Utrymmesbrist.

- *Ekonomi och status*

Avgöra vilket stoff som är viktigt, vad kan tas bort, studietekniken.

Vad prioritera?

Ämnesluckor

- *Viktigare helheten, sammanhanget, studieteknik*

Läromedel: rätt till anpassat material i ämnena

- *Webbaserat material (gemensam åländsk licens)*

Lärarna styrs slaviskt av läromedel (böcker) och deadlines.

- *Arbeta tematiskt*

Information på olika språk (från rådgivningen) (om läroplan)

- *Tolkhjälp*
- *Översättningsappar*

Föräldrar som är analfabeter.

Att få hjälp med läxor

- *Läxhjälp i skolan, tolk (resurser krävs dock)*
- *Professionell läxhjälp i skolan: skolan, folkhälsan, Study Fuel (läxhjälpföretag)*

Eleverna får jobba med sitt eget hemspråk (modersmål) alldeles för lite. Utveckla sitt modersmål, komma vidare.

- *Studiehandledning på hemspråk*
- *Medis erbjuda hemspråksundervisning mot kostnad*

Anpassningsproblem

- *Koppla in nätverk typ socialen etc. Var går pedagogens gräns? Flera kuratorer och psykologer i skolorna.*

Sociala problem och trauma hos elever. Flyktingars "bagage" behöver bearbetas

- *Bjud in föräldrarna från andra kulturer till skolan. Även äldre som kan vara skolmormor/skolmorfar*
- *Socialtjänst, familjearbetare*
- *Studiehandledare kan även coacha familjen*

Familjer som flyttar mycket

- *Lika möjlighet oberoende kommun – dvs pengarna inte skulle vara fast i kommunen utan mer centralt.*

Svårt att kommunicera med föräldrarna. / Kontakten mellan hem och skola?

Få föräldrarna delaktiga. Ansvarsfördelning hem/skola

- *Kolla upp tolkar/ kartlägg utbildning + svenska för föräldrar*
- *Telefontolkning!*
- *Samordnare*
- *Samarbete lärare emellan och med fritidsaktiviteter*
- *Familjecoaching på olika språk*
- *Allmän information om hur skola/samhälle fungerar*
- *Få föräldrarna att känna sig viktiga*
- *Skapa kontakt t.ex. med hjälp av [föreningen] Hem&Skola*

Informationsöverföring mellan stadier och skolor. Bättre samarbete mot högstadium och gymnasium.

Nyanlända – gå vidare i högre stadier.

En del daghem har inte språkstöd vilket blir ett problem i skolan.

Fortsatta utbildningsmöjligheter

Avsaknad av kunskap om andra kulturer

- *Fortbildning!*

Ge eleverna modersmålsundervisning. Hur ge eleverna modersmålsundervisning? Hur tillgodose modersmålet?

- *Klargör för föräldrarna modersmålets betydelse, viktigt att upprätthålla och utveckla. Hjälpa med t.ex. material nätadresser*
 - *Vem ska göra det?*

Hur veta utgångsläget? (kunskapsnivån i modersmålet?)

Vem använder kunskapsprofileringstest?

- *gemensam kunskapsprofilering*
- *Kartlägg de inflyttades utbildning/kunskaper (finns bland dem förskollärare, pedagoger, lärare...?)*

Reflektioner i storgrupp/plenum

- Det är viktigt att träffas, nätverka och utbyta erfarenheter. Bra att höra från andra arbetsplatser. Det finns forum redan inom barnomsorgen på Facebook (FB).
- Inom SAHD så har man ett nätverk där pedagoger från låg- och högstadium träffas en gång per termin. Mariehamn har informella möten. Det vore bra att kunna göra detta inom och över distriktsgränser.
- FB är bra för snabbt utbyte, men inte för att samla material. Då är fronter eller Google docs bättre. Barnomsorgen har inte tillgång till/använder inte Fronter.
- Många idéer finns (så som har framkommit i gruppdiskussionerna). Utmaningen är att kanalisera alla idéer och kompetens. Vad och hur ska vi göra?
- Gå tillbaka till styrdokument (lag). Om man ålägger personal extra uppgifter då behövs också att mer resurser tillförs.
- Involvera/ ”dra nytta” av Medis vad gäller information till inflyttade om allmänna frågor.
- Fundera på att ha någon slags introduktion hur praktiska saker fungerar i skolan: läxrutiner, skrivna och oskrivna regler.
- Tips om resursmaterialet ”Föräldrar på Åland” (Röda Korset och Mariehamns stad). www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/integration/foraldrar-pa-aland som kan användas i dialog med inflyttade föräldrar/vårdnadshavare. Har sju avsnitt: daghem, skola, fostran, tonårstiden, våld mot barn, partnervåld, trauma). Skolavsnittet finns översatt till engelska och arabiska och kan fås från johanna.fogelstrom@regeringen.ax. Inga planer på fler översättningar, men återkom om ni ser ett behov, så får vi planera för det.
- Tips om information om Åland på sju olika språk: www.aland.ax/flytta/
- Viktigt att komma ihåg att alla inte har tillgång till digitalt material (smart phone/dator)
- Diskussion om vikten att använda auktoriserad tolk för personliga (myndighets) ärenden

3. Måste man kunna svenska för att få börja skolan?

Passet inleddes med en värderingsövning där deltagarna fick placera sig på en linje mellan ”ja” och ”nej” som svar på frågan ”måste man kunna svenska för att få börja skolan?”

Deltagarna diskuterade därefter i bikupor och i storgrupp följande frågeställningar:

- Vad behöver vi tänka på kring övergång från barnomsorgen/förskolan till grundskolan vad gäller språkutveckling, -färdigheter?
- Så samarbetar vi i vår kommun...

Några reflektioner som kom upp i diskussionen:

Att tänka på:

- *Var lägger vi (ska vi lägga) mest resurser? I barnomsorgen eller skolan? [underförstått att det skulle vara bra att satsa mer resurser på barnomsorgen än vad som görs idag]*
- *Viktigt att fundera på konsekvenserna i längden. Att stanna (för) länge inom barnomsorgen kan få konsekvenser i högre åldrar. T.ex. att man uppnår myndighetsålder innan man går ut grundskolan...*
- *Hur ser skolan ut som tar emot? Vilka resurser behövs, vad finns?*
- *Alla [pedagoger] ska ha "bas-kunskap" kring svenska som andraspråk*
- *Ge vardagsord tidigt*
- *Delaktighet, stöd för att kunna vara delaktig -> AKK (alternativ och kompletterande kommunikation) -> bildstöd*
- *Skolan ska vara beredd att ta vid där barnomsorgen slutat*
- *Barnet med annat modersmål behöver ett annat utrymme i "Axet"*
- *"rätt" personer ska vara med vid övergångssamtalen (precis som för barn med svårigheter)*
- *Skolan kan komma till dagis och träffa barnet och bilda sig en uppfattning om deras språkförmåga.*

Samarbete:

- *Samarbetet inom flera kommuner mellan barnomsorg och skola fungerar bra. Ibland kan småskaligheten vara en fördel, man måste samarbeta. Ibland en nackdel, t.ex. bristande kontinuitet, korta kontrakt/förordnanden.*
- *Nedskrivna rutiner måste finnas och följas. Gäller alla barn.*
- *Överföringsrutiner finns beslutade men flera utmaningar finns med att "malla" i tid så att samverkan flyter. Särskilt vad gäller dem som har fler skolor och daghem i kommunen.*
- *I Mariehamn fungerar det ganska bra, en utmaning är att det är många daghem och många skolor. Finns checklistor och överföringsdokument, inklusive information om allt runt omkring barnet. Det som behövs är lista på de mottagande lärarna. Ibland är det svårt att tillgodose med tanke på nyrekryteringar. Överföringen följs också upp med möten/träffar in på terminen tillsammans med klasslärare, speciallärare och andraspråklärare.*
- *Fördel om barnomsorgen tillhör skol- och bildningsnämnden*
- *Finns brister i samarbetet mellan ÅHS/Barnrådgivningen och barnomsorg/skola. Hänvisningar till tystnadsplikten får inte bli ett hinder.*

4. Hur upptäcker vi språkstörningar hos flerspråkiga barn?

Taltherapeut Josefin Granholm-Glad föreläste. Se separat pdf.

5. Dialog med landskapsregeringen

5.1 Språkstöd till barnomsorg

Ulla Rindler-Wrede, socialvårdsbyrån

I barnomsorgslagens 12 § finns stöd för språkstöd till barn med annat modersmål än svenska. Landskapsregeringen budgeterar varje år för språkstöd, en klumpsumma, som kommunerna ansöker om i början av varje kalenderår. På basen av inkomna ansökningar fördelas summan ut. För 2015 var klumpsumman €60 000 och summan per barn €518 för hela året. Förslaget för 2017 års budget är €75 000. Beslut om summa/barn kommer i januari.

Språkstödet från landskapsregeringen är en uppmuntran/morot till kommunerna och inte avsedd att täcka kommunens alla kostnader kopplat till språkstöd.

Det är barnomsorgspersonalen som avgör vilka barn som räknas med, dvs det är inte avgörande om man är född utanför Åland, eller hur länge barnet/familjen bott i landskapet.

Ulla påminde också om anvisningarna i skriften "Stöd för barn i barnomsorgen med annat modersmål än svenska" (2008) som fortfarande innehåller mycket matnyttig och relevant information. Finns att ladda ner:

http://old.regeringen.ax/.composer/upload/modules/publikationer/fardig_sprakrapport_29.8.pdf

5.2 Läroplan svenska som andraspråk

Anders Wiklund, utbildningsbyrån

Presentationen med grundskolestatistik som Andreas visade finns i separat pdf-fil.

Vad gäller det språkstöd som skolorna ansöker och har rätt till så är det upp till skolans rektor att besluta hur resurserna används.

6. Deltagare

6.1 9 november 2016

Deltagarlista 9 november 2016				
Annika	Svenlin	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Carola	Grönholm	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Gunilla	Säll	gunilla.sall@ghs.ax	Norra Ålands högstadiedistrikt	Finström
Linda	Sundblom	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Sofi	Sjöström	sofi.sjostrom@gmail.com	Godby daghem	Finström
Viveca	Karlsson	palsbole.daghem@finstrom.ax	pålsböle daghem	Finström
Britt-Marie	Lundblad	myran@foglo.ax	Daghemmet Myran	Föglö
Malin	Högström	myran@foglo.ax	Daghemmet Myran	Föglö
Jenny	Nurmi	alexandra.andersson@hammarland.ax	Daghemmet Björkdungen	Hammarland
Alice	Bärlund	nordberglinda@gmail.com	Daghemmet Klaralund	Hammarland
Linda	Nordberg	nordberglinda@gmail.com	Daghemmet Klaralund	Hammarland
Ann	Grunér-Jansson	osterkulla@jomala.ax	Österkulla daghem	Jomala
Carita	Rönning	carita.ronning@jomala.ax	Jomala specialbarnomsorg	Jomala
Cia	Nummelin	spraktranare@jomala.ax	Jomala kommun	Jomala
Maria	Stenberg-Haug	svbydaghem@jomala.ax	Sviby daghem	Jomala
Anna-Cathrin	Lahtinen	anki.lahtinen@aland.net	Annagårdens daghem	Kumlinge
Anne-May	Blomberg	mayco.blomberg@mariehamn.ax	Barnomsorgen/ administration	Mariehamn
Annika	Englund-Perämaa	annika.peramaa@mariehamn.ax	Storstugan	Mariehamn
Beatrice	Sjöberg	beatrice.sjoberg@mariehamn.ax	Blåklockan	Mariehamn
Christina	Jansson	christina.jansson@mariehamn.ax	Vinkelboda/Flaggskeppet	Mariehamn
Elin	Lindberg	elin.lindberg@mariehamn.ax	Neptunus	Mariehamn
Eva	Fogner	eva.fogner@mariehamn.ax	Daghemmet Skutan	Mariehamn
Johanna	Sundelin	johanna.sundelin@mariehamn.ax	ängsbacken	Mariehamn
Susanne	Finnerman-Olin	susanne.finnerman-olin@mariehamn.ax	Wäktars	Mariehamn
Gerd	Weckström	skogsglantana@saltvik.ax	Skogsglantan	Saltvik
Hanna	Söderlund	skogsglantana@saltvik.ax	Skogsglantan	Saltvik
Marika	Hannus	solbacken@vardo.ax	daghemmet Solbacken	Vårdö
Jonna	Kevin	jonna.kevin@brando.ax	Brändö skola	Brändö
Hillemari	Strandfält	hillemari.strandfalt@foglo.ax	Föglö grundskola	Föglö
Lena	Swatko	lena.swatko@geta.ax	Geta skola	Geta
Marianne	Häggblom	marianne.haggblom@geta.ax	Geta skola	Geta
Ulrica	von Wetter-Rosenthal	ulrica.wetter@gmail.com	Vikingaåsens skola	Jomala
Gunilla	Henriksson	gunilla.henriksson@kumlingskola.ax	Kumlingskola	Kumlinge
Jana	Lindholm	jana.lindholm@sahd.ax	Lumparlands skola	Lumparland
Anna-Lena	Eriksson	anna-lena.eriksson@mariehamn.ax	Ytternäs skola	Mariehamn
Camilla	Lindblom	Camilla.lindblom@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Eva	Ekström-Andersen	eva.ekstrom-andersen@mariehamn.ax	Övernäs Skola	Mariehamn
Lena	Lindqvist	lena.lindqvist@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn

Lena	Torrkulla-Hannus	lena.torrkulla-hannus@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Monica	Alin	Monica.alin@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Tina	Dahlén	tina.dahlen@mariehamn.ax	Ytternäs skola	Mariehamn
Ulla-Karin	Newton	Ulla-Karin.Newton@mariehamn.ax	Övernäs skola	Mariehamn
Caroline	Eriksson	caroline.eriksson@saltvik.ax	Rangsbyskola	Saltvik
Jessica	Berglund	jessica.berglund@sund.ax	Sunds skola	Sund
Sarah	Nedergård	sarah.nedergard@ahs.ax	ÅHS	Mariehamn

Anmälda 9 nov. men fick förhinder:

Ingegerd	Gustafsson	inge.gustafsson@sahd.ax	Lumparlands skola	Lumparland
Marie	Lundell	marie.lundell@vardo.ax	daghemmet Solbacken	Vårdö

6.2 16 november 2016

Deltagarlista 16 november 2016				
Linda	Karlström	milan@brando.ax	Milan daghem	Brändö
Anna	Wikman	wikmana69@gmail.com	Pålsböle daghem	Finström
Gunilla	Blomqvist	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Ulla	Nyman	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Maria	Pellas	godbydaghem@aland.net	Godby daghem	Finström
Håkan	Sundelin	myran@foglo.ax	Daghemmet Myran	Föglö
Ramona	Franzen	myran@foglo.ax	Daghemmet Myran	Föglö
Christina	Nyman	alexandra.andersson@hammarland.ax	Daghemmet Björkdungen	Hammarland
Catrine	Henriksson	daghemmet.tallkotten@lemland.ax	Tallkotten	Lemland
Lilian	Tessler-Tronestam	daghemmet.tallkotten@lemland.ax	Tallkotten	Lemland
Ylva	Källgren	bullerboda@lemland.ax	Bullerboda	Lemland
Maria	Ström	maria.strom@lumparland.ax	Videungen daghem	Lumparland
Annica	Heikkilä	annica.heikkila@mariehamn.ax	Nyängens daghem	Mariehamn
Mikaela	Rönnerberg	mikaela.ronnerberg@mariehamn.ax	Nyängens daghem	Mariehamn
Liz	Karlsson	liz.karlsson@mariehamn.ax	daghemmet Flaggskippet	Mariehamn
Katarina	Gustafsson	katarina.gustafsson@mariehamn.ax	Daghemmet Skutan	Mariehamn
Angela	Syrjälä	angela.syrjala@mariehamn.ax	Daghemmet Skutan	Mariehamn
Harriet	Blomqvist	harriet.blomqvist@mariehamn.ax	Wäktars	Mariehamn
Linda	Enlund-Jansson	sjobacken@sund.ax	Tosarby daghem	Sund
Rosa	Salmén	stjarnasen@sund.ax	Tosarby daghem	Sund
Katarina	ÅgrenFolgar	solsidan@sund.ax	Tosarby daghem	Sund
Åsa	Björklund	solbacken@vardo.ax	daghemmet Solbacken	Vårdö
Bianca	Johans	solbacken@vardo.ax	daghemmet Solbacken	Vårdö
Gunilla	Ekqvist	gunilla@aland.net	Rädda Barnen på Åland	
Susanne	Karlsson	susanne.karlsson@kallbo.ax	Källbo	Finström

Majken	Karlström	majken.karlstrom@brando.ax	Brändö grundskola	Brändö
Kristina	Jansson	kristinas.bokforing@aland.net	Näfsby skola	Hammarland
Anita	Henriksson	anita.henriksson@sahd.ax	Näfsby skola	Hammarland
Anette	Fagerlund	afagerlund@sahd.ax	Vikingaåsens skola	Jomala
Victoria	Öhberg	Victoria.ohberg@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Helene	Blomster	helene.blomster@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Sonja	Snellman	sonja.snellman@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Maria	Fredrikson	maria.fredriksson@mariehamn.ax	Strandnäs skola	Mariehamn
Ulrika	Sneitz	ulrika.sneitz@mariehamn.ax	Ytternäs skola	Mariehamn
Natalia	Erofeeva	Natalia.alandia@gmail.com	Strandnässkola	Mariehamn
Paulina	Emretsson	paulina.l@aland.net	Rangsby skola	Saltvik
Jeanette	Karlsson	jeanette.karlsson@sund.ax	Sunds skola	Sund
Gerd	Blomqvist	gerd.blomqvist@vardo.ax	Vårdö skola	Vårdö
Janette	Helenius	janette.helenius@ahs.ax	skolhälsovård KHS/Vikingaåsen	ÅHS
susanne	lundberg	susanne.u.lundberg@ahs.ax	Godby rådgivning	Finström
pia	joffs-sjöstrand	pia.joffs-sjostrand@ahs.ax	Godby rådgivning	Finström
Yvonne	häggbloom	yvonne.haggblom@ahs.ax	Godby rådgivning	Finström
Titti	Rönmark	titti.ronmark@ahs.ax	barnrådgivning och skolhälsovård	ÅHS
Gerd	Ringvall	gerd.ringvall@ahs.ax	barn rådgivning och skolhälsovård	ÅHS
Johanna	Mattsson	johanna.mattsson@ahs.ax	barnrådgivning och skolhälsovård	ÅHS
Heli	Pasanen	heli.pasanen@ahs.ax	barnrådgivning och skolhälsovård	ÅHS
Ellen	Ahlström	ellen.ahlstrom@hotmail.com	studerande	ÅHS
Simone	Skov	Sim.s.nedergaard@gmail.com	studerande	ÅHS

Anmälda 16 nov. men fick förhinder:

Carola	Björkqvist	carola.bjorkqvist@mariehamn.ax	Nyängens daghem	Mariehamn
Annika	Karlsson	annika.karlsson@vardo.ax	Vårdö skola	Vårdö

7. Tips på webbföreläsningar och material

[”Tvåspråkighet, andraspråksutveckling och tvåspråkighet för minoritetsbarn”](#).

Föreläsning med prof. Kenneth Hyltenstam (ca 60 min)

[”Hur blir man klok på sitt andraspråk - om att lära och lära på ett andraspråk”](#)

Webbföreläsning med prof. Inger Lindberg. (1:25:45)

Titta/lyssna från 53 minuter: *Hur lär man på ett annat språk?* Skillnad mellan vardagsspråk och skolspråk, lärande i skolan och förskolan, vikten av ordförråd, ords olika betydelse i olika ämnen/sammanhang.

Tips till er som arbetar inom barnomsorgen: [”Språkutvecklande arbete i förskolan”](#), Jennifer Flodin, från Almgårdens förskola (Angered). (Föreläsning 47 minuter, många konkreta tips och exempel. Bra ljud, men tyvärr är bildkvalitén mörk emellanåt.)

Tips om ”50 appar” för svenskaundervisning för yngre och äldre nyanlända barn och ungdomar. <http://iktsidan.com/2015/12/03/50-appar-for-svasfi-undervisning-av-nyanlanda/>

Utbildningsstyrelsen i Finland: ”Materialtips för undervisning i svenska som andraspråk” (broschyr)

(LR har 29 nov 2016 beställt broschyrer som ska skickas till Åland)